وەزارەتی تەندروستی

ژمارە: ٤٧٨٩ لە ٢٠١٩/٤/١٠

پاڵپشت بەحوکمی ماددەی (حەوتەم) لە یاسای وەزارەتی تەندروستی ژمارە (١٥)ی ساڵی (٢٠٠٧) ، ئەم ڕێنماییانەی خوارەوەمان دەرکرد:-

ڕێنمایی ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠١٩

ڕێنمایی مۆڵەت پێدانی بەرهەمە گیایی و ڕووەکی سروشتی و شێوەی دەرمانسازی و قوتووبەندکردنی دەرمانی گیایی لە هەرێمی کوردستان – عێراق

ماددەی (١): پێناسەکان

بۆهەریەك لە ووشە و زاراوەکان کەدێت لە هەرشوێنێکدا بێت مانایەکی تایبەت هەیە وەك لە خوارەوەدا هاتووە.

١- وەزارەتی تەندروستی :- وەزارەتی تەندروستی لە هەرێمی کوردستان - عێراق.

٢- وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی: وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی هەرێمی کوردستان - عێراق.

٣- بەڕێوەبەرایەتی کۆنترۆلی دەرمان (KMCA) لایەنی تایبەتمەند بە ڕێگە پێدان بە بەکارهێنان و پشکنین و چاودێری بازاڕی دەرمان لە هەرێمی کوردستان.

٤- شێوەی ژەمی دەرمانی (Pharmaceutical Dosage Form) دواین شێوەی ئامادەکراوی دەرمانە بۆ بەکارهینان لەلایەن بەکار هێنەرانیەوە کە لەدەرمانی گیایی و ڕووەکی یان ئامادەکراوی ڕووەك یان ئامادەکراوی سروشتی پێکدێت لە شێوەی خەپلە یان کەپسول یان هاڕراوە یان دەنکۆڵە یان گیراوە بە هەموو شێوەیەکی یان بۆیە یان فتیل یان مەرهەم یان کرێم یان موشەمای پێست یان پرژێن.

٥- ڕووەکە پزیشکییەکان : (Medicinal Plants) هەموو ئەو ڕووەکانەیە چ بە تەڕی یان ووشك بێت پێکهاتەکەی ماددەی کیمیای سروشتی و کاریگەری فیسیۆلۆژی یان دەرمانی هەیە بەکاردێت بۆ دەستنیشانکردن یان چارەسەر یان بەرگری کردن و خۆپاراستن لە نەخۆشی.

٦- بەرهەمی سروشتی :(Natural Product) ئەو مادەیەیە کە دەرهێنراوە لەڕووەك ، یان ئاژەڵ و گیانداران یان کانزاکان، یان ووردبینە زیندەوەرەکان ،یان گیانەوەرە دەریاییەکان ، دەشێت تەڕ یان ووشك بێت ، وەبەکاردەهێندرێت بۆ دەست نیشان کردنی نەخۆشی یان خۆپاراستن یان چارەسەری سروشتی مرۆڤ ، وەبنچینەکانی موڵەت پێدانی بەرهەمە ڕووەکیەکانی بەسەردا جێ بە جێ دەبێت.

٧- ئامادەکراوی ڕووەکی :(Herbal Preparation) ئەو مادەیەیە کە جندراوە یان هاڕدراوە یان پاڵاوتە یان بۆیەیە یان ڕۆنی ڕووەکی یە یان چرێشە یان کرێم یان گووشراوە....هتد کەبەهۆی کرداری پارچەکرن یان تەکنیکی تایبەت یان دڵوپاندن و چڕکردنەوەوە بەدەست هاتووە وە ئەتوانێت وا دابنرێت کە ئامادەکراوی ڕووەکی هەموو مادده چالاکەکانی بنوێنێت کەچارەسەری تێدایە جا گرنگیەکەی زاندرابێت یان نا.

٨- دەرمانی گیایی: ئەو ئامادەکراوە گیای یە کە تەنها گیایەك بێت یا تێکەڵ کرابێت وە دەکرێت قوتووبەندکرابێت بە کاردێت بۆ مەبەستی پاراستن یان چارەسەرکردنی نەخۆشیەکان یان بۆ هەردووکیان کە لە ڕێگەی دەم یان ڕووکاری دەرەوە دەدرێت وە دروستە پێی بووترێت بەرهەمی ڕووەکی یان گیایی و لەو دەرمانە ناچێت کە پێکهاتەکانی لە ماددەی چالاکی دەرهێندراوبێت لە ڕووەك.

٩- دەرمانی کوردەواری: ئەو بەرهەمانەیە کە لە شێوەی کۆتایی دا بەکاردەهێندرێت بۆ چارەسەری خودی (کەسی) ، لە پێکهاتەی دا ماددەی کاریگەری گیایی چالاك هەیە کە گرینگیەکی کەمی پێدراوە لە سەرچاوە زانستیە جیهانیەکان . بەڵام بەکارهێنانی کەلتوری و فۆلکلۆری متمانەی باشی پێ بەخشیوە لەسەرچاوە فۆلکلۆری و کەلتوریە جیهانیەکان.

١٠- شوێنی فرۆشتنی ڕووەك وگیای پزیشکی: دامەزراوەیەکی دەرمانی تایبەتە بە فرۆشتنی ڕووەکی پزیشکی یان (تەواوکەری خۆراکی) یان دەرمانی تێکەڵکراو کە بنەڕەتێکی ڕووەکی هەیە ، بەڕێوەدەبرێت لەلایەن پزیشکی دەرمانساز یان شارەزای گیایی.

١١- شوێنەکانی فرۆشتنی گیای کوردەواری : شوێنی تایبەتە بە فرۆشتنی گیای کوردەواری بە بێ شێوەی دەرمانی یان نەبوونی هیچ سیفەتێکی چارەسەری بۆ ئەو گیایە (کە بە دوکانی عەتارەکان ناودەبرێن).

١٢- دامەزراوەی دەرمانسازی :کارگەی دەرمان و ناوەندی شیکردنەوەی دەرمان و نوسینگەی بڵاوکردنەوە و ڕاگەیاندنی پڕوپاگەندەی دەرمان و کۆگای دەرمان و دەرمانخانەکان لە خۆ دەگرێتەوە کە ڕێگە پێدراوبن بەپێ ی یاسای سەندیکای دەرمانسازان.

ماددەی (٢):

هاوردەکردن و هەناردەکردن و دروست کردن یان ئامادەکردن وئاڵوگۆڕکردنی ڕووەکی پزیشکی یان ئامادەکراوی ڕووەکی یان بەرهەمە پزیشکیەکان یان شێوە دەرمانیەکانی کە لێی پێکهاتووە ئەبێت بە مۆڵەتی لایەنە پەیوەندیدارەکان بەپێ ی ڕێنمایی ژمارە (١١) ساڵی (٢٠١٦) وەزارەتی تەندروستی بێت.

ماددەی (٣):

بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری تەندروستی مۆڵەتی کارکردن بەو شوێنانە دەدات کە لەماددەی (١) ئاماژەی پێکراوە .

ماددەی (٤):

بۆ بەدەستهێنانی مۆڵەتی یاسایی لە گرتنە بەری بەدەست هێنانی کارگەی ئامادەکراوی ڕووەکی ، بەرهەمی پزیشکی ، گیادەرمانی ، یان شێوەی دەرمانی کە لێی پێکدێت و قوتوو بەند دەکرێت لە ڕووەکی پزیشکی ئەم مەرجانەی پێویستە:

١- یان شێوەی دەرمانی لێی پێکدێت و قوتوو بەند دەکرێت لایەنی بەرپرس لەمۆڵەت دان لە وەزارەتی تەندروستی و پێویستە لەگەڵ داواکاریەکانی مۆڵەت دانیان وە بەڕێوەبەری هونەری کە لێپرسراوە لە کارگەی تەریب بێت ، خاڵەکانی تەریبی داواکاری ئەمانەن:

- بەدەست هێنانی ڕەزامەندی لە وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی.
- بەدەست هێنانی ڕەزامەندی بەنوسراو لە شارەوانی ، بەڕێوەبەری ژینگە و هەرلایەنێکی تایبەتمەند .
- ڕووپێوی شوێنەکە (گشتی و تایبەت).
- پێشنیارکردنی ڕووپێوی بۆ تەلارەکە و دابەش کردنی ناوەوەی (Lay Out) .
- ناوی هێڵەکانی مەبەست بە بەرهەم هێنانی ئامادەکراو.
- ناوی ئامێر و ئامرازەکانی پێشنیارکراو بۆ بەکارهێنانی لە کارگەکەدا.
- سیستەمی پێشنیارکراو بۆ چارەسەرکردنی ئاوی کارگەکە (ناوەکی و دەرەکی).
- سیستەمی پێشنیارکراو بۆ چارەسەرکردنی هەوای کارگەکە.
- لەماوەی مانگێکدا وەڵامی داواکاریەکە دەدرێتەوە لەمێژووی داواکردنیەوە هاوپێچ لەگەڵ هەموو داواکاریەکانی .

ماددەی (٥):

بۆ بەدەست هێنانی کارگەی ئامادەکاری ئامادەکراوی ڕووەکی ، بەرهەمی پزیشکی ،یان شێوەی دەرمانی کە لێی پێکدێت و قوتووبەند دەکرێت لەڕووەکی پزیشکی ئەم مەرجانە پێویستە:

١- مەرجە گشتیەکان:-

أ- لەکاتێکدا کە تەلارەکە ئامادەبێت – لەپێدانی ڕەزامەندی یاسایی لەگرتنەبەری بەدەست هێنانی مۆڵەتی کارگەکە – ماوەی نێوان داواکاری بەدەست هێنانی مۆڵەتەکە و ڕەزامەندی پێدانی مۆڵەتەکە بەلایەنی کەمەوە (٦) مانگ دەبێت.

ب- بەدەست هێنانی مۆڵەتی شارەوانی و هەر لایەنێکی تایبەتمەند بەداواکاری مولەت.

ج- پێویستە ڕسوماتی کارگەکە پشت پێ بەستراو بێت بۆ تەلارو تەواو بێت بۆ هەموو ئەو دەرخراوانە کە لێی دەنوسرێت و ڕێگەنادرێت هیچ چاکسازیەك بگیرێتە بەر لەشوێنەکەدا پێش بەدەستهێنانی مۆڵەتی لایەنی تایبەتمەند لە وەزارەتی تەندروستی.

د- دەبێت ژمارەیەکی تەواو هەبێت لە کارمەندی مرۆیی و شارەزای هونەری و زانستی و کردەیی لە شوێنی کارکردن.

٢- مەرجە تایبەتیەکان:

(٢-١) توانای مرۆڤی:

أ- بەڕێوەبەری کارگە.

١- پێویستە پزیشکی دەرمانساز بێت دەست بەردار (متفرغ) بێت مۆڵەت داربێت بە پیشەکەی وە ڕەزامەندی سەندیکای پزیشکانی دەرمانسازانی کوردستانی هەبێت.

٢- پێویستە پزیشکی دەرمانسازی ئاماژە پێکراو شارەزای کارکردنی بەلایەنی کەمەوە (٢) ساڵ بێت لە پیشەی دەرمانسازی خۆی.

ب- لێپرسراوی چاودێری جۆرایەتی پێش دەست کردن بەکاری بەرهەم هێنان پێویستە:

- پزیشکی دەرمانساز یان کیمیایی بێت دەست بەردار بێت ومۆڵەتی سەندیکای پەیوەندیداری هەبێت.

- شارەزای کارکردنی بەلایەنی کەمەوە (٣) ساڵ بێت لەبواری خۆی.

ج- لێپرسراوی تاقیگە دەبێت یەکێك بێت لەوانەی کە لە ماددەی (٧) دا هاتووە جگە لە دەرچوانی (پەیمانگای پزیشکی دەرمانسازی).

د- کارمەندە هونەریەکان پێویستە ڕاهێندراو بن بۆ کارکردن لە کارگەکەدا و بڕوانامەی ڕاهێنانی هەبێت لەیەکێك لەشوێنە باوەڕپێکراوەکان لە وەزارەتی تەندروستی یان خوێندنی باڵاو توێژینەوەی زانستی یەوە.

ز- پێویستە لەسەر بەڕێوەبەرایەتی کارگەکە وەزارەتی تەندروستی ئاگادار بکاتەوە لەکاتی گۆڕینی یان وازهێنانی بەڕێوەبەری هونەری یان لێپرسراوی چاودێری جۆریی یان لێپرسراوی تاقیگەکە لەماوەی تەنها هەفتەیەکدا لەمێژووی گۆڕانکاریەکە.

ر- دابینکردنی مەرجەکانی سەلامەتی پیشەیی وەك جل و بەرگ کە بۆ کرێکارەکان گونجاوبێت و چاودێری کردنی پاك و خاوێنی گشتی و پابەند بوون بە یاساکانی تەندروستی یەوە وە بڕوانامەی سەلامەتی جەستەیی ساڵانەیان هەبێت لەلایەن وەزارەتی تەندروستیەوە.

(٢،٢)تەلاری کارگە:

ا- پێویستە کارگەکە لەتەلارێکی سەربەخۆ دابێت و ڕووبەری تەلارەکە لە (٢٥٠٠ م٢) دوو هەزارو پێنج سەد مەتر دووجا کەمتر نەبێت و نزیك نەبێت لەشوێنی دانیشتوان و لەو سنورانە نەبێت کە شارەوانی دیاری کردووە بۆ پیشەسازی.

أ- دابینکردنی مەرجەکانی ژینگەیی و تەندروستی گونجاو .

ب- پێویستە بۆیەپۆشێکی ناوەوەی گونجاو کرابێت بۆ ئاسان سڕینەوە و پاکژکردنەوەو بەرگریکردن لەشێ .

ج - پێویستە زەویەکە و سەربانەکانی سفت بن درز و کەلێنی تێدا نەبن.

د- پێویستە پەنجەرەکانی ناوچەی بەرهەم هێنان کراوە نەبن و نەکرێنەوە بۆ دەرەوە.

ه- دابین کردنی ژمارەیەکی پێویست لەدەست شۆر و تەوالێت بە شێوەیەکی دابڕاو لە ناوچەی بەرهەم هێنان.

و- پێویستە ڕووناکی کارگەکە تەواو گونجاو بێت.

ز- دابینکردنی سیستەمی ئاڵوگۆڕکردنی هەوای تەواو گونجاو بۆ چارەسەری هەوا لە کارگەکەدا.

ح- دەبێت بەشەکانی بەرهەم هێنانی بەتەواوی جیاکراوە بێت لە شوێنەکانی تری وە پێویستە ژووری ئامادەکردن دابڕاو بێت لە ژووری لەقوتوونان و لەپاکەت کردن .

ط- دەبێت نوسینگەی بەڕێوەبەر و بەشەکانی خزمەتگوزاری (چاکسازی ، پشوودان ، ژووری ئاڵوگۆڕی جلوبەرگ) و کۆگای هەڵگرتن جیاکراوە بن.

ی- پێویستە سیستەمی ئاوەڕۆی هەبێت.

ك- مادده خاوە سەرەتاییەکان لە قوتووی گونجاو و لێبڵ کراو دا دادەندرێت کە بە ئاشکرا لێی نووسرا بێت بە پێویستیەکانی ناسینەوەی و دڵنیایی هەڵگرتن و پارێزگاری کردن لە کۆگایەك دا کە ئامادە کراوە بۆ پێشوازی کردن لەماددەی خاوی سەرەتایی.

ل- پێویستە بەرهەمەکان بە شێوەیەکی سەلامەت هەڵبگیرێت لە کۆگای پێشوازی کردن لە بەرهەمی کۆتایدا و لێبڵ بکرێت بە کارتێکی ڕەنگ تایبەت کە وا بگەیەنێت کە پێویستە تاقیکردنەوەی بۆ بکرێت هەتاکو ئەو کاتەی پەسند دەکرێت یان دەگێردرێتەوە لەلایەن چاودێرانەوە ئەگەرنا لەناودەبرێن بەپێ ی پێوەرەکانی ڕێکخراوی تەندروستی جیهان .

(٢-٣) ئامێرو ئامرازەکان :

- دابینکردنی ئامێر و ئامرازی گونجاو لەهەموو بەشەکانی بەرهەمهێنان دا بەشێوەیەك گونجاو بێت لەگەڵ پراکتیکی بەرهەمهێنانی باش دا.(GMP)
- پێوەرەکانی چاودێری وچاکسازی خولی (دەوری) بۆ ئامێرەکان لەشوێنی بەرهەمهێناندا ڕەچاوبکرێت هەروەها چاودێری کۆگاکان بکرێت بۆ دڵنیابوون لەگونجاوی بەرکارهێنانی.
- پێویستە هەموو ڕووەکانی دەرەوەی ئامێرو ئامرازەکان بەرگری کاربێت بۆ هەڵمژینی هەر ماددەیەك یان کارلێککردن لەگەڵیدا وە پێویستە بەردەوام پاك بن.

(٢-٤) تاقیگەکان

أ-پێویستە کارگەکە تاقیگەی ئامادەکراوی هەبێت بە ئامێری پێویست بۆ شیکاری ئامادەکراوەکانی بەرهەم هێنان بۆ دڵنیابوون لەجۆری.

ب- دابینکردنی کارمەندی ڕاهێندراو و ئامادە بۆ ئەنجامدانی شیکاری پێویست.

ج- لەکاتی نەبوونی توانای کارگە بۆ ئەنجامدانی هەندێك لەکارەکان دەتوانێت گرێ بەست لەگەڵ تاقیگەی تایبەت و متمانە پێکراوی وەزارەتی تەندروستی دا بکات ئەویش بەئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری تەندروستی.

(٢-٥) ئاوو ئاوەڕۆ پاشماوە:

أ- پێویستە سەرچاوەیەکی جێگر بۆ ئاو و کارەبا دابین بکرێت لەگەڵ جێگرەوە بۆ هەر یەکێکیان.

ب- پێویستە سیستەمی چارەسەری ئاوی گونجاو بۆ ئامادەکردنی شێوەی دەرمانی و ئامادە کراوی کارگە کە دابین بکرێت.

ت- پێویستە چارەسەری ئاوی پیس و پاشماوەی شل بکرێت پێش هەناردەکردنی بۆ تۆڕی ئاوەڕۆی تەندروستی.

پ- پێویستە وەزارەتی تەندروستی و بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری تەندروستی ئاگادار بکرێت بەو شێوازەی کە پاشماوەی ڕەقی پێ چارەسەردەکرێت.

(٢-٦) بەڵگە و تۆمارەکان:

أ- پێویستە هەموو بەرهەمەکانی کارگە پابەند بێت بە مەرجەکانی تۆماری بەرهەمی دەرمانی گیایی لەوەزارەتی تەندروستی و . (KMCA)

ب- پێویستە کارگە کە فایلی سەرەکی بۆ ئامادەکراوەکە دابین کردبێت کە ئەمانەی لەخۆ گرتبێت : شێوازی دروست کردن ، شێوازی شیکار کردن ، پێکهاتەی ماددەکان.

ج- پێویستە کۆمپانیاکە فایلی بۆ گشت بەرهەمەکان هەبێت لە کارگەکەدا و فایلەکە پێویستە بۆ ماوەی (٥) ساڵ بپارێزرێت لەمێژووی بەرهەم هێنانەوە.

د- پارێزگاری کردن لە بڕوانامەی شیکاری مادده خاوە سەرەتاییەکانی بەکارهاتوو لە کارگەکەداو هەڵگرتنی بۆ ماوەی (٥) ساڵ .

هـ- پێویستە بەڕێوەبەری هونەری کارگەکە و لێپرسراوی تاقیگە واژۆی ماددەی بەکارهاتوو بکەن لە فایلی بەکارهاتووەکاندا بە ڕیزبەندی هەریەکە لەسنوری تایبەتمەندیدا.

و– پێویستە لیستێك هەبێت بەناوی مادده سەرەکیەکانی پێکهینەری بەرهەمەکان.

ماددەی (٦):

لایەنی مۆڵەتپێدەر:-

وەزارەتی تەندروستی لایەنی تایبەتمەندە بە مۆڵەتدان و تۆمارکردنی کارگەکانی بەرهەمی سروشتی و ئامادەکراوی گیایی و دەرمانی گیایی و ڕووەکی پزیشکی و قوتووبەندکردنیان.

١- داواکاریەکانی مۆڵەتدان (طلبات الترخيص) دەبێت پێشکەش بکرێت لەلایەن خاوەنی پڕۆژەکە و بەڕێوەبەری هونەری کارگە بە ئیمزای خۆیان دەبێت .

لەکاتی ڕەزامەندی سەرەتایی لەسەرداواکاری یاسایی لە مۆڵەتدانی کارگە ئەوا مۆڵەتی کارگە بەجێ دێت .

٢- ئەم داوا کاریانەش تەنها بۆ کارگە ڕێگە پێدراوەکان دەبێت.

مۆڵەتی کردنەوەی شوێنەکانی دەرمانی گیایی:

ماددەی (٧):

مەرجی پێویست بۆ مۆڵەتی کردنەوەی شوێنەکە:-

بۆ کردنەوەی شوێنی دەرمانی گیایی پێویستە داواکار یەکێك لە دەرچوانی ئەم بەشانەی زانکۆکانی هەرێمی کوردستان یاخود زانکۆ باوەڕپێکراوەکانی جیهان بێت.

١- پزیشکی گشتی .

٢- پزیشکی دەرمانساز.

٣- کۆلیژی زانست بەشەکانی (کیمیاء - بایۆلۆجی).

٤- کۆلیژی کشتوکال بەشی (ڕووەك ناسی - زانستی خۆراك).

٥- پەیمانگەی تەکنیکی پزیشکی بەشی (دەرمانسازی).

٦- دەرچووی هەر کۆلێژێك بێت کە پرۆگرامەکانی هاوتاو شایستەی ئەم مەرجانە بێت و کۆلێژ و پرۆگرامەکانی لەلایەن خویندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی پەسند کرابێت.

ماددەی (٨):

مەرجی کردنەوەی شوێنەکە:-

ئەم شوێنەی کەوا تەرخان دەکرێت بۆ هەڵگرتن و خەرج کردنی دەرمانی گیایی پێویستە ئەم مەرجانەی لای خوارەوەی تێدابێت.

١- پێویستە ڕووبەری شوێنەکە لە ٢٥ م ٢ کەمتر نەبێت.

٢- پێویستە ئامێرەکانی ساردکەرەوە (سپلیت - ثلاجەی) تێدابێت.

٣- پێویستە لەناوەوەی ژوورەکە (ڕەف) هەبێت بۆ دانان و هەڵگرتنی دەرمانە گیاییەکان.

٤- هەموو مەرجەکانی پاك و خاوێنی تێدابێت.

٥- هەڵواسینی مۆڵەتی کارکردن لە شوێنێکی گونجاو کە بتواندرێت ببیندرێت.

ماددەی (٩):

مەرجی فرۆشتنی دەرمانی گیایی:-

بۆ فرۆشتنی دەرمانی گیایی لەم شوێنانە پێویستە ئەم مەرجە سەرەکیانە لەسەر دەرمانەکە هەبێت.

١- پێویستە زانیارییەکانی سەر قوتووی دەرمانی گیایی بە یەکێك لە زمانەکانی (کوردی – عربی - ئینگلیزی) بێت.

٢-نابێت بە هیچ شێوەیەك وێنە لەسەر قوتوو یا پاکێتی دەرمانی گیایی هەبێت کە ئاماژە بە چارەسەرکردنی نەخۆشی بدات بەڵام دەتواندرێت بنوسرێت کە بۆچی بەکاردێت.

ماددەی (١٠):

مەرجی پێویست بۆ نوسینی ماددەکە لەسەر قوتووی دەرمانی گیایی :-بۆ نوسینی ناو و بڕی ماددە گیایەکە لەسەر قوتوو یان پاکێتی دەرمانەکە پێویستە ئەم مەرجانەی خوارەوەی تێدابێت.

١- ناوی زانستی

٢- ناوی بازرگانی

٣- ناوی ماددە سەرەکییەکان و بڕەکانیان.

٤- ناوی ماددە لاوەکیەکان و بڕەکانی.

٥- شێوەی ئامادەکراو وە ئەو بڕەی کە تێیدایە.

٦- (Dosage) وە ڕێگای وەرگرتن و بەکارهێنانی.

٧- Bat ch no

٨- ڕێکەوتی دروستکردن و بەسەرچوونی.

٩- هەبوونی (Leaflet) بۆ دیاری کردنی چۆنیەتی بەکارهێنانی ، وە هۆشداری کاریگەری لاوەکی ڕوونی پێکهاتەکان و وە (بۆچی بەکاردێت ، چۆن بەکاردێت ، کەی بەکاردێت ، چەند جار لە ڕۆژێکدا، بۆ ماوەی چەند ڕۆژ یان هەفتە یان مانگ)ی بەکارهێنانی بەنوسین لەگەڵیدابێت. وە ئەو کەسە نابێت بەکاری بێنێت ، بۆ نمونە منداڵ ، ژنی سکپڕ ، پیر ، کەسێك نەخۆشی تری هەبێت.

١٠-ناوی ماددەکە بە زمانێکی زاندراو (کوردی یان عربی) ، بە فۆنتێکی ئاسان بخوێندرێتەوە ، لەگەڵ ناوی زانستی (Botanical name) لەسەر پاکەتەکە بێت.

١١-گەر بەرهەمەکە لە ماددەیەك زیاتر بێت پێویستە ناوی پێکهاتەکانی بە شێوەیەك (لە زۆرەوە بۆ کەم (Descending Order – تێدا نوسرابێت.

١٢- بڕی ماددەکە (گرام) گەر ووشك بوو ، یان قەبارەکەی (میللیلیتر) گەر شلە بوو.

١٣- ناو و شوێنی بەرهەمهێنانی بەرهەمەکە لەگەڵ ژمارەی مۆڵەت و بەرواری مۆڵەت.

ماددەی (١١):

مەرجە گشتیەکانی کردنەوەی شوێنی فرۆشتنی دەرمانی گیایی.

١- نابێت هیچ جۆرە کارێکی پزیشکی و چارەسەری ئەنجام بدرێت لەو شوێنانەی بەکارهێنانی دەرمانی گیایی و دەبێت فرۆشتنی دەرمانی گیایی دوای دەست نیشانکردنی نەخۆشیەکە لەلایەن پزیشکی پسپۆڕەوە بێت وە نابێت هیچ جۆرە پڕو پاگەندەیەکی چارەسەری نەخۆش لەسەر ڕووکارو جامخانەی شوێنەکە بنووسرێت.

٢- پێویستە دەرمانی گیایی و پێکهاتە خۆراکیەکان لەلایەن (KMCA) ەوە ڕێگەپێدانی هەبێت.
٣- ڕێکارەکانی هاوردەکردنی دەرمانی گیایی و ، دانانی نرخ و دابەشکردن وە پشکنین وەکو هەر دەرمانێکی تر لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی پشکنین و کۆنترۆڵ کردنی جۆری (KMCA) دەبێت.
٤- پێویستە دەرمانە گیاییەکان وەکو پێکهاتە لەلایەن دەستەی باڵای پەسند کردنی دەرمانی گیایی لەوەزارەتی تەندروستی پەسندکرابێت.
٥- هیچ دەرمانێکی گیایی نابێت بفرۆشرێت یاخود بەکاربهێندرێت تا دوای گەڕانەوەی ئەنجامی پشکنین لە بەڕێوەبەرایەتی (KMCA) وە ڕێگەپێدانی (اطلاق الصرف) وەردەگرێت.
٦- دەکرێت ماددەی گیایی سەرەکی (Raw material) بفرۆشرێت بەمەرجێك.
أ- پێناسەی گیا سەرەکیەکە یان مادده خاوەکە (Raw Material) و ناوی بەرهەمەکە وشوێنی رواندن و چنینەوەی ، لەگەڵ سیفاتە فیزیاییە ناسراوەکانی بەرهەمەکە.
ب-تایبەتیەکانی (Raw material Specifications) مادده خاوەکەی لەسەر بێت کە ئەمانە دەگرێتەوە:
١- زۆرترین بڕی شێ. (Moisture Max %)
٢- کەمترین پێکهاتەی چالاك لەگیاکەدا کە بۆ مەبەستی چارەسەری دیاریکراو بەکاردێت ، بۆ نمونە کەمترین ڕۆنی هەڵچو (Vo Min %) کە لەپلەی گەرمی ژووردا و بەتێپەڕبوونی کات کەم دەبێتەوە.
٧- نابێت لەو شوێنانە هیچ گیراوە و پێکهاتە ئامادەبکرێت وەك گیادەرمانی.
٨- ئەو کەسەی کە مۆڵەت دراوە دەبێت کارەکانی ئەو شوێنە بەڕێوەببات وە بەرپرس دەبێت لەهەرکارێکی نایاسایی.
٩- مەرجەکانی مۆڵەت پێدان:-
١- وەزارەتی تەندروستی/ بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری تەندروستی بەرپرسە لەپێدانی مۆڵەتی کارکردن.
٢- بەڵگەنامەی پێویست بۆ کردنەوەی ئەم شوێنانە بریتی یە لە:
أ- بڕوانامەی دەرچوون (ڕەسەن) داواکار مۆڵەت پەسەندکراو لەلایەن وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی.
ب- گرێبەستی شوێن (عقد ایجار).
ت- ناوی بازرگانی (دیاریکردنی لەژووری بازرگانی).
پ- ناوی شوێنەکە دەبێت بە (شوێنی فرۆشتنی دەرمانی گیایی) بێت.

ماددەی (١٢):

لەلایەن تیمەکانی (kmca) چاودێری و بەدواداچوونی بۆ شوێنی مۆڵەتپێدراو دەکرێت وە پێکهێنانی لیژنەی لاوەکی لە بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکان بۆ هەمان مەبەست دروست دەکرێت.

ماددەی (١٣):

فرۆشتنی ئامادەکراوی ڕووەکی و بەرهەمە سروشتیەکان یان شێوەی دەرمانی کە لێ ی پێك دێت لێی قوتووبەندکراوە لە ڕووەکی پزیشکی لەناوەندەکانی فرۆشتنی گژوگیا و ڕووەکی پزیشکی و دەرمانخانە مۆڵەتدراوەکاندا چڕدەکرێتەوە.

ماددەی (١٤):

هەموو دامەزراوە دەرمانیەکان و کۆگاکانی دەرمان و دەرمانخانەکان بۆیان هەیە مامەڵە بەم ماددانە بکەن بەمەرجێك بەشێکی تایبەتی بەدەرمانی گیایی بۆ زیاد بکەن.

ماددەی (١٥):

چاودێر لەسەر شێوەی دەرمانی کە پێکهاتووە لە ڕووەکی پزیشکی یان ئامادەکراوی ڕووەکی یان بەرهەمی سروشتی لەدەرمانخانەکان و ناوەندەکانی فرۆشتنی گژوگیا و ڕووەکی پزیشکی کۆگاکانی دەرمان دەکەوێتە سەر ئەستۆی بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری تەندروستی و.(kmca)

ماددەی (١٦):

ڕێگە نادرێت جگە لە فرۆشتنی دەرمانی گیایی لەم شوێنانەدا هیچ جۆرە چارەسەرێك بکرێت، بە چارە[illegible]کی و چارەسەری جێگرەوە (طب البدیل)یشەوە وەکوو (کەڵە شاخ و برینکاری و [illegible]...هتد).

ماددەی (١٧):

ڕێگە نادرێت شوێنەکانی فرۆشتنی گژوگیای کوردەواری (عەتارەکان) دەرمان ئامادە یان دروست بکەن و بیفرۆشن.

ماددەی (١٨):

ڕێگە نادرێت لە شوێنەکانی فرۆشتنی گژو گیای کوردەواری (عەتارەکان) گیایەکان بە سیفەتی چارەسەری بفرۆشن.

ماددەی (١٩):

ئەم ڕێنماییە کاری پێدەکرێت لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی (وقائیعی کوردستان) .

د. ڕێکەوت حمە رشید کریم
وەزیری تەندروستی